

FİNANSAL RAPORLAMA AÇISINDAN DEĞERLEME

Yrd. Doç. Dr. Hikmet ULUSAN

Bozok Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü
ulusan70@yahoo.com

ÖZET

Finansal raporlamada kullanılan değerlendirme esasları esas itibarıyla tarihi maliyettir. Ancak, finansal raporlama açısından değerlemede sadece tarihi maliyetin kullanımından cari değerlerin ve son zamanlarda özellikle makul değerlerin daha çok kullanımına doğru bir gelişme yaşanmaktadır. Bu nedenle, muhasebe alanındaki çok sayıda tartışma finansal raporlamada değerlendirme sorunu etrafında toplanmaktadır. Bu çalışmada finansal raporlama açısından değerlendirme konusu ile ilgili olarak sırası ile şunların incelenmesi amaçlanmıştır: i) Değerlemenin önemi, amacı ve konusu, ii) Değerleme esaslarının sınıflandırılması ve değerlemede kullanılan ölçü birimleri, iii) Değerleme yaklaşımları, iv) Finansal raporlamada kullanılan değerlendirme esaslarında ortaya çıkan değişikliklerin nedenleri, v) Değerleme esaslarını değerlendirme kriterleri ve vi) Değerlemede karşılaşılan sorunlar.

Anahtar Kelimeler: Değerleme, Finansal Raporlama Açısından Değerleme.

MEASUREMENT FOR FINANCIAL REPORTING

ABSTRACT

The measurement basis used in financial reporting is primarily historical cost. However, in measurement for financial reporting, there has been a change from use of pure historical cost towards use of current values and recently greater use of fair value specifically. Therefore, many controversy in the accounting area surrounds the question of measurement for financial reporting. In this study, we have aimed at examining ,in turn, about measurement for financial reporting: i) The importance, aim, and scope of measurement, ii) The classification of the measurement bases and the units used in measurement, iii) The measurement approaches, iv) The causes of changes in the measurement bases used in financial reporting, v) The criteria used to choose the measurement bases and vi) The issues experienced in measurement.

Key Words: Measurement (Valuation), Measurement for Financial Reporting.

GİRİŞ

21. yüzyılın getirdiği globalleşme süreci ile işletmelerin faaliyetleri dünya genelinde geniş bir alana yayılmıştır. Bu da, işletmeler arasında yeterli ve güvenilir finansal bilgi akışının önemini bir kat daha artırmıştır. Yeterli ve güvenilir finansal bilgi akışı ise muhasebede kayıt ve değerlendirme esaslarının güvenilirliği ve doğruluğuna bağlıdır. Çünkü, değerlendirme işletmelerin finansal durumlarını ve faaliyet sonuçlarını etkilemekte ve kullanılan değerlendirme esasına göre de farklı büyüklükte kâr rakamına ulaşabilmektedir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 418).

Varlık ve borçların değerlendirilmesinde kullanılacak muhtemel değerlendirme esasları ve bu değerlendirme esaslarının her birinin amaçlarının ne olduğu konusunda çok sayıda literatür çalışması bulunmaktadır (IASB Discussion Paper, 2005, par. 69, s. 35).

Özellikle, varlık değerlemesi muhasebe standartları konusunda yapılan çalışmalarda daima önemli bir çalışma konusu olmuştur (Saito, 2002, s. 2). Değerleme ile ilgili literatürün çoğu, enflasyon nedeniyle geleneksel tarihi maliyet muhasebesinin yetersizliklerine cevap olarak 25 yıl ya da daha uzun bir süre önce geliştirilmiştir (IASB Discussion Paper, 2005, par. 69, s. 35). Bu yıllardan sonra değerlendirme konusu ile ilgili yapılan çalışmalar azalan bir oranda devam etmiştir. Ancak, son zamanlarda geleneksel değerlendirme esasları olan tarihi maliyet esasından cari değer değerlendirme esasları olan makul değer esasına doğru dikkate değer bir geçiş hareketi nedeniyle finansal raporlama açısından değerlendirme konusu ile ilgili çalışmalar muhasebe literatüründe tekrar yoğunluk kazanmaya başlamıştır.

Muhasebe konusundaki çok sayıda tartışma finansal raporlama açısından değerlendirme sorunu etrafında toplanmaktadır. Finansal raporlama standart belirleyicileri genel ilkelerden biri olarak değerlendirme konusunu gündeme getirmektedir. Kasım 2005’de Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB, International Accounting Standards Board) “Finansal Muhasebe İçin Değerleme Esasları - İlk Kayıtlamada Değerleme” başlıklı bir Tartışma Metni (Discussion Paper) yayınlamıştır (ICAEW, 2006, s. 2, 5). IASB ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’ndeki Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB, Financial Accounting Standards Board)’nun ortak bir kavramsal çerçeve geliştirmeye ilişkin proje çalışmalarının bir aşaması da değerlendirme ile ilgilidir (FASB, <http://www.fasb.org/>). Muhasebe konusundaki çok sayıda tartışma finansal raporlama açısından değerlendirme sorunu etrafında toplanmakla birlikte, konunun önemi dikkate alındığında işletmeler ve muhasebe meslek elemanları tarafından finansal raporlamada değerlendirme konusuna hak ettiği ilginin yine de verilmediği düşünülebilir (ICAEW, 2006, s. 2, 5).

Son bir kaç yıldır Türkiye’de işletmelerin finansal tablolarının Uluslararası Muhasebe Standartları / Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IAS / IFRS, International Accounting Standards / International Financial Reporting Standards)’na göre hazırlanması ile ilgili bir geçiş süreci yaşanmaktadır. Şu anda, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)’na tabi işletmeler, halka açık olsun veya olmasın tüm sigorta şirketleri ve bankalar finansal tablolarını IAS / IFRS ya da bunlar ile uyumlu olan SPK Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ Seri: XI, No: 25 (SPK Tebliği Seri: XI, No: 25) veya Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS / TFRS)’na göre hazırlamaktadırlar. Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı halka açık olsun veya olmasın ülkedeki tüm işletmelere muhasebe ve finansal raporlama konularında TMS / TFRS’na uyma zorunluluğu getirmektedir (Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, mad. 64-88). Taslak Türk Ticaret Kanunu’nun bu şekliyle yürürlüğe girmesi durumunda Türkiye’deki bütün işletmeler finansal tablolarını TMS / TFRS’na ve dolayısıyla IAS / IFRS’a uygun olarak hazırlamak zorunda kalacaktır. IAS / IFRS’ın bir özelliği, özellikle son yayınlanan standartlarda varlık ve borçların makul değerlerinin finansal tablolarda daha çok belirtilmesinin istenmesidir. Bu nedenle, finansal raporlama açısından değerlendirme konusu yakın gelecekte Türk muhasebe literatürünü ve muhasebe standardı belirleme kurumlarını meşgul edecek gibi görünmektedir. Bu konuda, SPK tarafından 2006 yılında Sermaye Piyasasında Uluslararası Değerleme Standartları Hakkında Tebliğ Seri: VIII, No: 45 (SPK Tebliği Seri: VIII, No: 45) yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu tebliğin Uluslararası Değerleme Uygulaması 1 kısmında “Finansal Raporlama İçin Değerleme” konusu ele alınmıştır.

Bu çalışmada finansal raporlama açısından değerlendirme konusu ile ilgili olarak değerlemenin önemi, amacı ve konusu, değerlendirme esaslarının sınıflandırılması ve değerlemede kullanılan ölçü birimleri, değerlendirme yaklaşımları, finansal raporlamada kullanılan değerlendirme esaslarında ortaya çıkan değişikliklerin nedenleri, değerlendirme esaslarını değerlendirme kriterleri ve değerlemede karşılaşılan sorunların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, bu çalışmada ilk olarak değer ve değerlendirme kavramları açıklanmıştır. Daha sonra, sırasıyla değerlendirme önemi, amacı ve konusu, değerlendirme esaslarının sınıflandırılması ve değerlemede kullanılan ölçü birimleri, değerlendirme yaklaşımları, finansal raporlamada kullanılan değerlendirme esaslarında ortaya çıkan değişikliklerin nedenleri ve değerlendirme esaslarını değerlendirme kriterleri incelenmiştir. Son olarak da, değerlemede karşılaşılan sorunlar irdelenmiştir.

1. DEĞER VE DEĞERLEME KAVRAMLARI

Son yıllarda değer ve değer yaratımına verilen önem büyük ölçüde artmakla birlikte, değer nasıl tanımlanması gerektiği konusunda önemli ve çözülmemiş sorun hala devam etmektedir (Blois, 2004, s. 250). SPK Tebliği Seri: VIII, No: 45'in Terimler Sözlüğü kısmında değer (value) kavramı "satın alınmak üzere sunulmuş bir mal veya hizmetin alıcıları ve satıcıları tarafından mutabık kalınması muhtemel fiyat" olarak tanımlanmış ve değer mal veya hizmet için alıcılar veya satıcıların üzerinde uzlaşmaya varacakları varsayımsal veya hayali fiyatı temsil etmekte olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, söz konusu tebliğde değer bir gerçeklik değil, belirli bir zaman zarfında satın alınmak üzere sunulan bir mal veya hizmet için ödenmesi olası bir fiyatın takdiri olduğu belirtilmiştir. Kısacası değer piyasadaki değişim fiyatının bir tahminidir (French, 1997, s. 405; French, 2006, s. 177). Değer özellikle diğer mal veya hizmetler ile karşılaştırıldığında bazı mal veya hizmetlerin faydalılık ve arzulanabilirliği olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte, birileri için faydalı olan mal veya hizmetler aynı şekilde başka birileri için de faydalı olmak zorunda değildir. Ayrıca, bir ortamda faydalı olan mal veya hizmetler başka bir ortamda da faydalı olmak zorunda değildir (Andriessen, 2005, s. 5). Başka bir ifadeyle, bir varlık ve borcun değer zamanlarına ve değişim ortamlarına göre farklı değerlerinden bahsetmek mümkündür. Bir varlık ve borç farklı kişi ve kurumlar için farklı değerleri ifade edebilir (Tokay, vd., 2005, s. 5). Herhangi bir varlık veya borcun değeri "kimin için değer?" ve "hangi amaçla değer?" gibi sorularının yanıtına bağlıdır (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 388). Bu nedenle, değer subjektiftir (Andriessen, 2005, s. 5). Değer daima pozitif olmayıp negatif de olabilir (Falls vd., 2004, s. 5).

Günümüzde değer kavramında olduğu gibi tüm disiplinlerin üzerinde anlaştığı ortak bir değerlendirme tanımı da bulunmamaktadır. Bunun temel nedeni, değer kavramı gibi değerlendirme kavramının da özünde subjektiflik içeriyor olmasıdır. Değerleme kavramının özünde subjektiflik içermesi, bu konuyu muhasebenin önemli ve karmaşık konularından biri haline getirmiştir (Tokay, vd., 2005, s. 5). Değerleme ile ilgili olarak yapılan tanımlardan bazıları şöyledir:

Değerleme "işletmelerin belli bir tarihteki varlık ve kaynaklarının değerinin para birimi ile ifade edilmesi işlemidir" (Ataman, 1994, s. 17).

Değerleme "işletmelerin varlık, kaynak, gelir ve giderlerine parasal bir değer tayin edilmesi olayıdır" (Özkan, 1995, s. 7).

Değerleme "piyasa fiyatının tahmin edilmesi işlemidir" (French, 2006, s. 176).

Değerleme “vergi matrahının hesaplanması ile ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespitidir” (Vergi Usul Kanunu, mad. 258).

Değerleme “değer takdirinin sürecidir” (SPK Tebliği Seri: VIII, No: 45, Terimler Sözlüğü).

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)’nce yayınlanan Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ Sıra No: 1’in ekinde yer alan ve TMS / TFRS’nin oluşturulmasında esas alınmak üzere hazırlanan Kavramsal Çerçeve (TMSK Kavramsal Çerçevesi)’de değer kavramı tanımlanmamakla birlikte, bu Kavramsal Çerçevenin 99. maddesinde değerleme “finansal tablolarda yer alan unsurların bilançoda ve gelir tablosunda tahakkuk ettirilecekleri ve gösterilecekleri parasal tutarların belirlenmesi işlemi ifade eder” olarak tanımlanmıştır. Benzer bir tanım, SPK Tebliği Seri: XI, No: 25’in “Mali Tablolara İlişkin Genel İlkeler” başlıklı Birinci Kısım madde 48’de de yapılmıştır.

Bu çalışmada olduğu gibi muhasebe literatüründe genellikle ölçme (measurement) ve değerlendirme (valuation) kavramları birbirinin yerine kullanılmaktadır (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 386). Değerlemenin bilimden daha çok bir sanat olduğu düşünülür (Kraft, 2005, s. 18). Fiili veya hukuki duruma aykırı olmadıkça, değerlemelerde işletme faaliyetinin sürekliliğinden hareket edilir. Değerleme işleminde ilke olarak varlık ve borçlar ayrı ayrı ele alınarak değerlemeye tabi tutulur (Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, mad. 78).

2. DEĞERLEMENİN ÖNEMİ, AMACI VE KONUSU

İşletmelerde kârın ölçümü değerlendirme süreci üzerine kuruludur (Demski ve Sappington, 1990, s. 364). Değerleme esasları işletmelerin faaliyet sonuçlarını ve finansal görünümünü etkileyen önemli bir unsurdur (Akdoğan, 2004, s. 30). Finansal tablolar bir anlamda varlık ve borçlara uygulanan farklı değerlendirme esaslarının sonuçlarını yansıtmaktadır. Dolayısıyla, finansal raporlamada kullanılan değerlendirme esasları doğrudan ya da dolaylı olarak hemen hemen herkesi etkilemektedir. Finansal raporlama açısından değerlendirme ülkeler, ekonomik sektörler ve işletmeler arasında ve şahıs işletmelerinde sermaye dağıtımının belirlenmesine yardımcı olur. Ayrıca, finansal raporlama açısından değerlendirme bir işletmenin başarılı ya da başarısız olarak nitelendirilip nitelendirilmemesinin, işletme çalışanlarının ikramiye hak edip etmediklerinin, çalışanların işlerini devam ettirip ettiremeyeceklerinin, yatırımcıların ne kadar kâr payı alacağı ve ne kadar kurumlar vergisi ödeneceğinin belirleyicisi olabilir. Bu nedenle, harici finansal raporlama açısından değerlendirme genellikle kamu yararına olduğu düşünülen ve kamu politikası kaygılarını meşrulaştıran çok sayıda amaca hizmet eder. Ayrıca, kurallara bağlanmış harici finansal raporlama açısından değerlendirme vergi sisteminde adillik ve etkinliğe, etkin sermaye dağıtımına, işletme yöneticilerinin gözetim ve denetimi dahil işletme sahipliğinin etkin kullanımına ve sahtekârlığın önlenmesine katkıda bulunabilir (ICAEW, 2006, s. 2, 5, 39).

Bilindiği üzere varlıklar ve borçlar ortaya çıktıkları tarihteki maliyet değerleri ile kaydedilirler. Ancak, varlıklar ve borçlar işletmede kullanıldıkları sürece çeşitli nedenlerden dolayı değerleri değişmiş olabilir. Bu nedenle, varlık ve borçların ilk kayıtlama tarihindeki değerlerine bağlı kalınarak hazırlanan finansal tablolarda varlık ve borçlar düzenleme tarihindeki değerleri ile sunulmamış olacaktır. Finansal raporlama açısından değerlendirme amacını, varlık ve borçların finansal tablolarda yer alacak parasal

tutarlarının tespit edilmesidir. Değerlemenin bir diğer amacı ise, dönem kârının ölçümüdür (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 389; Karyagdı, 1998, s. 32).

Günümüzde değerlemeye yukarıda belirtildiği gibi sadece finansal tablolarda işletme varlık ve borçlarının gerçek değerleriyle yer alabilmelerini ve dönem kârının doğru olarak ölçülmesini sağlamak amacı ile başvurulmaz. Aynı zamanda, varlıkların işletmelere sermaye olarak konulmasında da değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, işletme birleşmeleri, alımı ve satımı ile hisse alımı gibi işlemlerde ise varlıkların değil de işletmenin bir bütün olarak değeri önem kazanmakta ve değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlara ilaveten, sermaye piyasasının en önemli aktörleri arasında yer alan gayrimenkul yatırım ortaklıkları varlık alım satımı ve kiralama işlemleri sırasında değerlendirilmesi gibi tüm gayrimenkullerini en az yılda bir kez değerlendirmekte ve portföy değer tablolarını bu değerlendirme sonuçlarına göre düzenlemektedirler (SPK, 2006). Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere değerlemenin konusu çok geniş olup finansal raporlama açısından değerlemenin konusunu işletmeye ait varlık ve borçlar oluşturmaktadır.

3. DEĞERLEME ESASLARININ SINIFLANDIRILMASI VE DEĞERLEMEDE KULLANILAN ÖLÇÜ BİRİMLERİ

Değerleme işlemi iki farklı noktayı içerir. Bunlardan birincisi değerlendirme esası, diğeri ise değer ifade edildiği ölçü birimidir (Salvary, 1997, s. 89-103; Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 444-445; Öksüz, 1996). Finansal raporlamada kullanılan değerlendirme esası esas itibarıyla tarihi maliyettir (NACUBO, <http://www.nacubo.org/>). Geleneksel olarak varlık ve borçlar ya tarihi maliyet esasına göre ya da tarihi maliyet ve cari değer değerlendirme esaslarının birlikte kullanıldığı karma değerlendirme esasına göre finansal tablolarda sunulmaktadır. Günümüzde birçok ülkede karma değerlendirme esası kullanılmaktadır. Karma değerlendirme esasında varlık ve borçlar farklı değerlendirme esaslarına göre değerlemeye tabi tutulur (Chisman, 2004, s. 7). TMS / TFRS ve SPK Tebliği Seri: XI, No: 25'de de karma değerlendirme esası benimsenmiştir. TMSK Kavramsal Çerçevesi paragraf 101'de işletmelerce en çok kullanılan değerlendirme esasının tarihi maliyet esası olduğu ve bu esasın diğer değerlendirme esasları ile birlikte kullanılacağı belirtilmiştir.

Varlık ve borçlara uygulanan değerlendirme esasları varlık ve borçların özelliklerine göre farklılık gösterir. Bununla birlikte, farklı amaçlar için aynı cins varlıkların değerlendirilmesinde farklı değerlendirme esaslarının kullanılması da mümkündür (Tokay, vd., 2005, s. 6). Değerleme esasları belirli amaçlara ulaşmak için bir vasıta ve aynı zamanda sermaye ve gelirin ölçümü için de sadece bir araçtır (Saito, 2002, s. 2). Varlık ve borçların değerlendirilmesi ile ilgili farklı değerlendirme esaslarının üstünlükleri (yararları) ve zayıf tarafları (sakıncaları) konusunda çok fazla tartışma ve anlaşmazlık var olmakla birlikte, yaygın olarak kullanılan değerlendirme esaslarının ne olduğu konusunda genel bir uyum vardır (IASB Discussion Paper, 2005, par, 69, s. 35-36). Kullanılan değerlendirme esasları farklı şekillerde sınıflandırmaya tabi tutulabilir. Bu sınıflandırmalardan birisi, değerlendirme esaslarının tarihi ya da cari değerleri esas alıp almamalarına göre yapılan sınıflandırmadır. Bu sınıflandırmaya göre değerlendirme esasları, tarihi maliyet ile değerlendirme esasları ve cari değer ile değerlendirme esasları olarak sınıflandırılmaktadır. Cari değer ile değerlendirme esasları da kendi içinde şu şekilde sınıflandırılabilir: i) Yerine koyma maliyeti, ii) Net gerçekleştirilebilir değer, iii) Kullanım değeri, iv) Yoksun olma değeri ve v) Makul değer.

Cari değer ile değerlendirme esaslarına dair yukarıdaki sınıflandırmaya bugünkü değer yöntemi dahil edilmemiştir. Bugünkü değer yöntemi bir değerlendirme esasından daha ziyade diğer cari değer ile değerlendirme esaslarının bir ya da bir kaçında tahmin yapmada kullanılan bir ölçüm yöntemidir (IASB Discussion Paper, 2005, par. 71, s. 36). Örneğin, kullanım değeri bugünkü değer yöntemleri kullanılarak ölçülür. Bu nedenle, bu değerlendirme esasına bugünkü değer veya net bugünkü değer de denilmektedir. Bazıları yoksun olma değerinin ayrı bir değerlendirme esası olduğunu kabul etmezler. Bunlar yoksun olma değerinin yerine koyma maliyeti, net gerçekleşebilir değer ve kullanım değeri arasında seçim yapılmasında bir karar kuralı olduğunu düşünürler. Bununla birlikte, yoksun olma değeri üç değerlendirme esasını farklı bir değerlendirme yaklaşımı içinde birleştirerek değerlemeye önemli bir boyut katmaktadır (IASB Discussion Paper, 2005, par. 73, s. 36). Ayrıca, Chisman (2004) gibi bazı yazarların geri kazanılabilir tutarı da cari değer ile değerlendirme esasları olarak yukarıdaki sınıflandırmaya dahil ettiklerine rastlanılmaktadır.

Değerleme esasları yukarıdaki gibi sınıflandırılmakla birlikte, geleneksel olarak değerlendirme esasları “giriş” ya da “çıkış” değeri olup olmamalarına göre sınıflandırılır. Giriş değeri bir varlığın satın alınabileceği ya da bir borca maruz kalınabileceği tutarın ölçüsüdür. Çıkış değeri ise bir varlığın nakde çevrildiği ya da bir borcun ödendiği tutarın bir ölçüsüdür. Muhasebe literatürünün büyük bir kısmı farklı giriş ve çıkış değeri yöntemlerinin karşılaştırmalı üstünlükleri ve zayıf tarafları ile ilgilidir. Kabul görmüş varlık ve borç kavramlarının çıkış değeri yönlü olduğu görülür. Çünkü, varlık ve borç gelecekte beklenen ekonomik faydanın işletmeye gireceğine veya işletmeden çıkacağına göre tanımlanmaktadır (IASB Discussion Paper, 2005, par. 131-133, s. 54).

Varlık ve borçların değerlemesinde kullanılacak değerlendirme esasları TMSK Kavramsal Çerçevesi paragraf 100 ve SPK Tebliği Seri: XI, No: 25 Birinci Kısım madde 48’de şu şekilde sıralanmıştır: i) Tarihi maliyet, ii) Cari maliyet, iii) Gerçekleşebilir değer (İfa / Ödeme değeri) ve iv) Bugünkü değer. Görüldüğü gibi, makul değer bu listeye dahil edilmemiştir. Buna rağmen, özellikle son yayınlanan standartlarda makul değerlerin kullanımına doğru bir eğilimin olduğu gözlenmektedir. Yukarıdaki listeye kullanım değeri ve yoksun olma değeri de dahil edilmemiştir. TMSK Kavramsal Çerçevesi ve SPK Tebliği Seri: XI, No: 25’in Birinci Kısımında söz konusu değerlendirme esaslarının farklı bileşimlerde ve değişik derecelerde kullanılacağından bahsedilmekle birlikte, bu değerlendirme esaslarının ne zaman ve hangi durumda kullanılması gerektiği gibi başka hiç bir bilgi yer almamaktadır.

Değerlemede değer ifade edildiği ölçü birimi olarak iki tür ölçü biriminden bahsedilebilir. Birincisi varlık ve kaynakların ifadesinde ortak ölçü birimi olarak kullanılan para biriminin nominal değeri, ikincisi ise paranın satın alma gücündeki değişikliklerin dikkate alındığı ölçü birimidir (Akdoğan, 1997, s. 29; Öksüz, 1996). Varlık ve kaynakların ifadesinde kullanılan nominal değer bu kalemlerin ortaya çıktıkları para birimi ile gösterildikleri orijinal değerleridir. Tarihi maliyetleri esas alan geleneksel muhasebe paranın satın alma gücündeki değişikliği dikkate almadığından para biriminin değerinin sabit olduğunu varsayar. Geleneksel muhasebeye göre düzenlenen finansal tablolarda varlık ve kaynaklar orijinal ölçü olan bu nominal değer üzerinden gösterilirler. Oysa, genel fiyat düzeyinde değişiklik olduğu zamanlarda paranın satın alma gücünün ortak ölçü birimi olarak esas alınması ve finansal tablo kalemlerinin bu ölçü birimine göre ifade edilmesi daha doğru bir yaklaşım olmaktadır.

4. DEĞERLEME YAKLAŞIMLARI

Yukarıda bahsedilen değerlendirme esaslarından bir ya da birkaçı kullanılarak varlık ve borçların değerinin belirlenmesi farklı değerlendirme yaklaşımlarının uygulamasını gerektirebilir. Değerleme yaklaşımı terimi yaygın bir şekilde kullanılan genel kabul görmüş analitik yöntemleri ifade eder. Bu yaklaşımlar çeşitli ülkelerde değerlendirme yöntemleri (teknikleri) olarak da bilinir (SPK Tebliği Seri: VIII, No: 45). FASB'un "Makul Değer Değerlemeleri" standardında değerlendirme yaklaşımları piyasa yaklaşımı, gelir yaklaşımı ve maliyet yaklaşımı olarak sınıflandırılmıştır. SPK Tebliği Seri: VIII, No: 45'de de piyasa değerinin veya tanımlanmış piyasa değeri dışı bir değer için yapılacak herhangi tipteki bir değerlemede değerlendirme uzmanı tarafından uygulanması gereken bu değerlendirme yaklaşımlarının sırası ile emsal karşılaştırma yaklaşımı, gelir yaklaşımı (gelir indirgeme yaklaşımı) ve maliyet yaklaşımı olduğu belirtilmiştir.

Piyasa yani emsal karşılaştırma yaklaşımında bir varlık veya borcun değeri bu varlık veya borcun aynısı, benzeri ya da bunlar ile karşılaştırılabilir olan varlık ve borçların piyasa fiyatları dikkate alınarak belirlenir (Holzmann ve Robinson, 2004, s. 74). Yani, bu yaklaşımda piyasa değerini tahmin etmede piyasa verileri kullanılmaktadır. Piyasa yaklaşımı ekonomik rekabet ve denge ilkelerine dayalıdır (Andriessen, 2005, s. 6). Piyasa yaklaşımı ile tutarlı olan değerlendirme yöntemlerine örnek olarak matris fiyatlama yöntemi verilebilir. Matris fiyatlama yöntemi özellikle borçlanma ile ilgili menkul kıymetleri değerlendirmede kullanılan bir matematiksel yöntemdir. Bu yöntemde menkul kıymetin değeri belirlenirken borsaya kayıtlı menkul kıymetlerin fiyatından daha ziyade menkul kıymetin borsaya kayıtlı diğer ilgili menkul kıymetler ile ilişkisine bakılır (FASB, SFAS No: 157, s. 7).

Gelir yaklaşımında değerlemesi yapılan varlığa ait gelir ve harcama verileri dikkate alınır. Bu yaklaşım ekonomik tahmin ilkelerine dayalıdır (Andriessen, 2005, s. 6). Gelir yaklaşımı gelecekteki nakit akımlarını bugünkü nakit akımlarına dönüştüren değerlendirme yöntemlerini kullanır. Bu değerlendirme yöntemlerine örnek olarak net bugünkü değer yöntemi verilebilir (FASB, SFAS No: 157, s. 7-8). Bugünkü değer yönteminin kullanılmasının temelinde yatan argüman, bu yöntemin nakit akımlarının zamanlaması ve tutarı ile ilgili belirsizlik ve riskleri dikkate alarak daha ilgili bilgi sağlamasıdır (Jones, 1999). Gelir yaklaşımı maliyet ve piyasa yaklaşımı ile karşılaştırıldığında - özellikle bilginin değerinin tespiti vakasında - genellikle en iyi alternatiftir. Ancak, bu yaklaşımda gelirin tahmin edilmesi, gelirin dağıtımı, faydalı ömrün tahmin edilmesi ve gelirin kapitalize edilmesi gibi çözüme kavuşturulması gereken sorunlar vardır (Andriessen, 2005, s. 6).

Maliyet yaklaşımı varlığın hizmet kapasitesini yerine koymak için gerekli olacak nakit tutarına dayalı olan bir yaklaşımdır (FASB, SFAS No: 157, s. 8). Bu yaklaşım ekonomik ikame ilkelerine ve fiyat dengesine dayalıdır. Bu ilkeler yatırımcının bir yatırım için aynı faydaya sahip başka bir yatırımı elde etmenin maliyetinden daha fazlasını ödemeyeceğini iddia eder (Reilly ve Schweih, 1999'den Andriessen, 2005, s. 6). Böylece, bir varlığın fiyatı varlığın ömrü boyunca sağlayabileceği hizmetin ekonomik değeri ile orantılı olmaktadır (Andriessen, 2005, s. 6). Maliyet yaklaşımı bir varlığın değerlendirilmesinde varlığın faydalılığı ve fiziksel aşınması dikkate alınarak yerine koyma maliyetinin belirlenmesini içerir (Holzmann ve Robinson, 2004, s. 74). Bu yaklaşım ile ilgili problem pek çok durumda maliyetin

değerin iyi bir göstergesi olmadığıdır. Çünkü, maliyet yaklaşımında bir varlığın veya borcun değerini belirleyen önemli faktörlerin çoğu değere yansıtılmamaktadır (Andriessen, 2005, s. 6).

5. FİNANSAL RAPORLAMADA KULLANILAN DEĞERLEME ESASLARINDA ORTAYA ÇIKAN DEĞİŞİKLİKLERİN NEDENLERİ

Yukarıda da belirtildiği gibi, geleneksel olarak varlık ve borçlar ya tarihi maliyet esasına göre ya da tarihi maliyet ve cari değer değerlendirme esaslarının birlikte kullanıldığı karma değerlendirme esasına göre finansal tablolarda sunulmaktadır. Tarihi maliyet hala en çok kullanılan değerlendirme esasıdır. Bu genelleştirmenin önemli bir istisnası işletme yönetimi ile ilgili kararlarında büyük ölçüde makul değer bilgisine ihtiyaç duyan finans sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir. Bununla birlikte, finansal raporlamada genellikle sadece tarihi maliyet esasının kullanıldığı değerlendirme esasından cari değer ile değerlendirme esaslarından birine ve son zamanlarda özellikle makul değer daha çok kullanımına doğru bir gelişme yaşanmaktadır (ICAEW, 2006, s. 6). Çünkü, günümüzün ne olacağı önceden bilinmeyen piyasa koşullarında yatırımcılar varlığın elde edildiği zamandaki değerinden daha ziyade karar alma anındaki değerini bilmek isterler (Campbell, 2004, s. 1). Daha genel bir ifadeyle, işletmenin ortakları dahil işletme ile çıkar ilişkisi içindeki tüm taraflar hızla değişen ekonomik ortamlarda işletmelerin gerçeğe en yakın finansal durumu ve faaliyet sonuçları ile ilgilenmektedirler (Elerman, 2007). Finansal raporlamada cari değerlerin kullanımının artmasına yol açan nedenler şöyle özetlenebilir:

i) Leasing, swap, forward gibi karmaşık finansal araçlar ve hisse senedine dayalı ödemeler gibi işletmelerin yeni iş yapma tarzlarının ortaya çıkması (ICAEW, 2006, s. 6-7).

ii) Varlıkların cari değerleri ile tarihi maliyetleri arasında büyük farkların oluşması (ICAEW, 2006, s. 7).

iii) Tarihi maliyet değerlendirme sonuçlarının hile yapılarak istenildiği şekilde değiştirilebilmesi (ICAEW, 2006, s. 7).

iv) Evrensel sermaye piyasalarının ortaya çıkması ve bu piyasaların varlık ve borçların fiyatlanması ile ilgili finans teorisi ve uygulamasına katkı yapması (IASB Discussion Paper, 2005, par. 60, s. 33).

v) Muhasebede yapılan değerlendirme işlemlerinde istatistiki olasılık teorisinin giderek artan bir şekilde kullanılması (IASB Discussion Paper, 2005, par. 62, s. 33).

vi) Bilgisayar ve bilgi teknolojisindeki ilerlemelerin yığın halindeki verilerin hızlı ve ekonomik bir şekilde işlenmesini ve karmaşık hesaplamaların yapılmasını mümkün kılması (IASB Discussion Paper, 2005, par. 63, s. 33).

6. DEĞERLEME ESASLARINI DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ

TMSK Kavramsal Çerçevesi paragraf 12 ve SPK Tebliği Seri: XI, No: 25 Birinci Kısım madde 11'de finansal tabloların amacının çeşitli kullanıcıların ekonomik kararlar verirken faydalanmaları için işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi sağlamak olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, finansal tablolardan beklenen görev bu tabloların yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için karar almada, gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede ve varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında yararlı bilgiler sağlamasıdır. Bunun için de TMSK Kavramsal

Çerçevesi paragraf 24 ve SPK Tebliği Seri: XI, No: 25 Birinci Kısım madde 17’de finansal tabloların ihtiyaca uygun, güvenilir, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir niteliksel özelliklere sahip olması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, TMSK Kavramsal Çerçevesi ve SPK Tebliği’nde finansal tablolarda sunulan ihtiyaca uygun ve güvenilir bilgi ile ilgili iki kısıtlamadan söz edilmektedir. Bu kısıtlamalar, zamanında sunulma ile fayda ve maliyet dengesidir. IASB ve FASB ortak bir kavramsal çerçeve geliştirmek amacıyla başlatmış oldukları projenin bir aşaması olarak Temmuz 2006’da “Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve: Finansal Raporlamanın Amacı ve Karara Faydalı Finansal Raporlama Bilgisinin Niteliksel Özellikleri” başlıklı Başlangıç Görüş Metnini yayınlamıştır. Bu metinde finansal raporlarda yer alan bilgilerin yararlılığını belirleyen 4 niteliksel özellik ve 2 kısıtlamadan bahsedilmektedir. Bunlar; ihtiyaca uygunluk, doğru bir şekilde gösterim, anlaşılabilirlik, karşılaştırılabilirlik, önemlilik ile fayda ve maliyet dengesidir. Bu özelliklerden son ikisi kısıtlamaları oluşturmaktadır. Söz konusu ortak kavramsal çerçeve geliştirme projesinde dikkati çeken husus güvenilirliğin çıkarılması ve doğru bir şekilde gösterimin teşvik edilmesidir. Finansal tablolarda yer alan bilgilerde bulunması gereken söz konusu niteliksel özellikler Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No: 1’de de ihtiyaca uygunluk, güvenilirlik, anlaşılabilirlik, karşılaştırılabilirlik ve zamanında düzenlenme olarak sıralanmıştır.

Finansal tablolar varlık ve borçların değerlemesinde kullanılan değerlendirme esaslarının bir sonucu olduğu için varlık ve borçların değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme esaslarının da söz konusu niteliksel özelliklere sahip olması gerekir. Dolayısıyla, söz konusu niteliksel özellikler alternatif değerlendirme esasları arasında seçim yaparken değerlendirme kriteri olarak kullanılabilir (Steering Committee on National Performance Monitoring of Government Trading Enterprises, 1994, s. 22). Uygun değerlendirme esasının seçimi son yıllarda uzayıp giden bir tartışma konusu olmuş ve muhtemelen gelecek birkaç yılda da olmaya devam edecektir (FFSC, <http://www.ffsc.org/>). Finansal tablolarda yer alan bilgilerin yararlılığını belirleyen ve aynı zamanda alternatif değerlendirme esasları arasında seçim yaparken değerlendirme kriteri olarak kullanılacak olan söz konusu niteliksel özellikler ve kısıtlamaların her biri TMSK Kavramsal Çerçevesi ve SPK Tebliği Seri: XI, No: 25 esas alınarak aşağıda açıklanmıştır.

i) İhtiyaca Uygunluk

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin faydalı olabilmesi için bu bilgilerin kullanıcıların karar verme sırasındaki ihtiyaçlarına uygun olması gerekir. Finansal tablo kullanıcılarının ekonomik kararlarını geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki olayları değerlendirmelerine yardımcı olmak veya geçmişteki olaylar ile ilgili algılamalarını teyit etmek veya düzeltmek suretiyle etkileyen bilginin ihtiyaca uygunluk özelliği taşıdığı kabul edilir (TMSK Kavramsal Çerçevesi, par. 26; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25, mad. 19). Bu açıklamadan da anlaşıldığı üzere, bir finansal tablo kalemi hakkındaki bilginin ihtiyaca uygun bir bilgi olması için bu bilginin tahmin etme ve teyid etme (veya düzeltme) özelliklerine sahip olması gerekir. Ancak, böyle bir bilgi karar vericilerin kararlarında farklılık yaratabilir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 275). Bilginin tahmin ve teyit etme özellikleri birbirleriyle ilişkilidir (TMSK Kavramsal Çerçevesi, par. 27; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25, mad. 19). Genellikle, bilgi tahmin ve teyit etme (veya düzeltme) işini bir arada yapmaktadır (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 275).

Sadece finansal tablo kullanıcılarının ihtiyacına uygun bilgi faydalı olabilir. İhtiyaca uygun olmayan bilgi yanıltıcı olabilir ve yanlış karar alınması ile sonuçlanabilir (Steering Committee on National Performance Monitoring of Government Trading Enterprises, 1994, s. 22). Bazı durumlarda bilginin özelliği tek başına bilginin ihtiyaca uygunluğunu belirlemek için yeterli olabilir. Ancak, bazı durumlarda bilginin ihtiyaca uygunluğu bilginin özelliğinin yanında önemliliğinden de etkilenmektedir. Eğer bir bilginin verilmemesi ya da yanlış verilmesi finansal tabloları kullanarak ekonomik kararlarını verecek olan kullanıcıları etkileyebilecekse, bu bilginin önemliliğe sahip bir bilgi olduğu kabul edilir. Ancak, önemlilik bilginin faydalı olması için öncelikle taşınması gereken niteliksel bir özellik olmaktan ziyade bir ayırım veya ayırıştırma noktasını gösterir (TMSK Kavramsal Çerçevesi, par. 29-30; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25 mad. 20). Finansal raporlamada kullanılacak değerlendirme esasının ihtiyaca uygun bilgi sağlaması gerektiği kesindir. Ancak, ihtiyaca uygunluk subjektif olup bilgi kullanıcılarının birinin ihtiyacına uygun olan bilgi ister istemez diğerinin ihtiyacına uygun olmayabilir (ICAEW, 2006, s. 62).

ii) Güvenilirlik

Önemli hataları içermeyen, yanlış olmayan ve temsil etmesi beklenen veya temsil ettiği iddia edilen işlem ve olayları doğru (gerçeğe uygun) bir şekilde göstermek suretiyle kullanıcıların kararlarına esas teşkil eden bir bilginin güvenilir olma özelliği taşıdığı varsayılır (TMSK Kavramsal Çerçevesi, par. 31; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25 mad. 21). Güvenilirlik finansal tabloların doğru bilgi sunan ve bu nedenle finansal tablo kullanıcılarının güvenebildiği ve dış denetim tarafından doğrulanabilen objektif değerlendirmelere dayalı olmasını gerektirir (Dickinson ve Liedtke, 2004, s. 568). Başka bir ifadeyle, güvenilirlik finansal tablolarda yer alan bilgilerin temel ekonomik kaynaklar, yükümlülükler ve işlemlerin aynısı olduğu ve bağımsız bir üçüncü tarafın değerlemeyi teyit ettiği anlamına gelir (Conger vd., 2004, s. 23). Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, bir bilginin güvenilir olması için bu bilginin doğru bir şekilde gösterim yani temsilde doğruluk (faithfulness), tarafsızlık ve teyit edilebilirlik özelliklerine sahip olması gerekir (IASB Discussion Paper, 2005, par. 203, s. 70; Steering Committee on National Performance Monitoring of Government Trading Enterprises, 1994, s. 22). Doğru bir şekilde gösterim bilginin temsil ettiğini iddia ettiği olayı aynen yansıttığı anlamına gelir (Cooper, 2006). Tarafsızlık değerlemesi yapılan varlık veya borcun temsil edilmesinde tarafsız olunmakla ilgilidir. Teyit edilebilirlik ise bir değerlendirme esasının uygulanmasında değerlendirme uzmanları arasındaki uyum derecesi ile ilgilidir (IASB Discussion Paper, 2005, par. 203, s. 70). Başka bir ifade ile, teyit edilebilirlik aynı değerlendirme esasına göre aynı varlık veya borcun değerlemesini yapan farklı kişilerin tamamının aynı sonucu elde etmesidir (ICAEW, 2006, s. 63). Teyit etme doğrudan ya da dolaylı bir şekilde yapılabilir (FASB, 2006, s. 28).

Güvenilirlik ile ilgili söz konusu unsurlar TMSK Kavramsal Çerçevesi ve SPK Tebliği Seri: XI, No: 25'de doğru bir şekilde gösterim, tarafsızlık ve tam açıklama (tamlik, bütünlük) olarak belirtilmiştir. Görüldüğü üzere, TMSK Kavramsal Çerçevesi ve SPK Tebliği'nde teyit edilebilirliğe yer verilmemiş olup ayrı bir güvenilirlik unsuru olarak tam açıklamaya yer verilmiştir. Tam açıklama terimi iki anlama gelebilir. Birincisi, tam açıklama bilginin temsil ettiğini iddia ettiği ekonomik olayın doğru bir şekilde gösterilebilmesi için gerekli olan bütün bilgilerin finansal raporlarda bulunması anlamındadır (FASB, 2006, s. 30). Yani, bir varlık veya borç kalemi hakkındaki bilginin

tamamının önemlilik ve maliyet sınırları içerisinde finansal tablolarda açıklanmasıdır. (TMSK Kavramsal Çerçevesi, par. 38; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25, mad. 26). İkincisi ise, tam açıklama finansal tablo kullanıcılarının yatırım, kredi ve benzeri kaynak dağıtım kararları ile ilgili olan bütün ekonomik olayların etkilerini anlamaları için finansal tabloların işletme hakkında gerekli olan her türlü bilgiyi içermesi anlamındadır. Bununla birlikte, tam açıklama göreceli bir kavramdır. Finansal raporlar işletme hakkında her türlü bilgiyi içermez (FASB, 2006, s. 30). Kanımca, TMSK Kavramsal Çerçevesi ve SPK Tebliği Seri: XI, No: 25'de tam açıklama birinci anlamda kullanılmaktadır. IASB ve FASB'un yukarıda adı geçen Başlangıç Görüş Metinlerinde bir bilginin ekonomik olayı doğru bir şekilde göstermesi için bilginin teyit edilebilir, tarafsız ve tam olması gerektiği belirtilmiştir (FASB, 2006, s. 25).

Bir bilgi ihtiyaca uygunluk özelliği taşımakla beraber güvenilir olmayabilir. Bu durumda söz konusu bilginin finansal tablolara yansıtılması yanıltıcı olabilir. Durumun ve tutarların finansal tablolara ait açıklayıcı notlarda sunulması daha doğru olacaktır (TMSK Kavramsal Çerçevesi, par. 32; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25, mad. 21). İhtiyaca uygunluk gibi güvenilirlik de subjektiftir. Yani, bir kişi tarafından güvenilir olarak kabul edilen bilgi başka bir kişi tarafından güvenilir olarak kabul edilmeyebilir. Aynı zamanda, güvenilirlik büyük ölçüde şartlar ve ortama bağlıdır. Bir ortamda güvenilir olarak kabul edilen bilgi diğer bir ortamda güvenilir olarak kabul edilmeyebilir (ICAEW, 2006, s. 63). Doğal olarak farklı güvenilirlik dereceleri söz konusudur. Hiçbir zaman kesin bir güvenilirlikten söz edilemez. Daha ziyade, az veya çok güvenilirlik söz konusudur (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 278).

Uygun değerlendirme esasının seçiminde güvenilirlik ve ihtiyaca uygunluk açıkçası önemli kriterlerdir (FFSC, <http://www.ffsc.org/>). Değerleme esasları kullanıcıların ihtiyaçlarına uygunluğuna ve güvenilirliğine göre farklılaşabilir. Bazı değerlendirme esasları ihtiyaca uygun olmamakla birlikte güvenilir olabilir. Bazı değerlendirme esasları ise kullanıcıların ihtiyaçlarına son derece uygun ancak daha az güvenilir olan finansal raporlar sunabilir. Bu nedenle, güvenilirliği elde etmek için ihtiyaca uygunluktan özveride bulunmak gerekebilir veya bunun tam tersi olabilir (Chisman, 2004, s. 8). Eğer iki değerlendirme esasının her ikisi de eşit ölçüde ihtiyaca uygun ve güvenilir ise, bu durumda muhtemelen finansal tablo hazırlayıcıları açısından maliyeti en düşük olan değerlendirme esasını seçilmelidir (FFSC, <http://www.ffsc.org/>). IASB Tartışma Metninde birden fazla değerlendirme esasını kabul edilebilir bir güvenilirlik seviyesine ulaştığı zaman, bu esaslardan en çok ihtiyaca uygun olanının seçilmesi gerektiği önerilmiştir (IASB Discussion Paper, 2005, par. 202, s. 70).

iii) Anlaşılabilirlik

Anlaşılabilirlik finansal tablolarda yer alan bilgilerin işletmenin iş kolu ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olan, muhasebeden anlayan ve bilgileri de makul seviyede bir dikkatle inceleyen kullanıcılar tarafından tam olarak anlaşılabilir olması anlamına gelmektedir. Ancak, bilgiler sadece bazı kullanıcılar için anlaşılması güç olacağı gerekçesi ile finansal tablolardan da dışlanmamalıdır (TMSK, Kavramsal Çerçevesi, par. 25; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25, mad. 18). Sınıflandırıldığı, tasvir edildiği, açık ve kısa bir şekilde sunulduğu zaman bilginin anlaşılabilirliği artar. Bilginin karşılaştırılabilir özelliğe sahip olması da bilginin anlaşılabilir olma niteliğini artırır (FASB, 2006, s. 31).

iv) Karşılaştırılabilirlik

Karşılaştırılabilirlik finansal tablo kullanıcılarının iki ekonomik olay arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları tespit etmelerini mümkün kılan bir niteliksel özelliktir. Yatırım, kredi ve diğer kaynak dağıtım kararlarının özünde alternatifler arasında seçim yapılması vardır (FASB, 2006, s. 30). Bu nedenle, finansal tablo kullanıcılarının bir işletmenin belli bir zaman içerisinde finansal durumundaki ve faaliyetlerindeki değişimleri takip edebilmeleri için işletmenin finansal tablolarını karşılaştırma olanakları olmalıdır. Kullanıcıların aynı zamanda bu işletme ile başka bir işletmeyi karşılaştırmak suretiyle bu işletmelerin finansal durumlarını, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumlarındaki değişimi değerlendirebilme olanağına da sahip olması gerekir. Böylece, benzer işlemlerin ve diğer olayların finansal etkilerinin tüm işletmelerde nasıl değerlendirildiği ve gösterildiği zaman içerisinde istikrarlı bir şekilde takip edilebilir (TMSK Kavramsal Çerçevesi, par. 39; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25, mad. 27).

Karşılaştırılabilirlik bilginin tutarlı bir şekilde raporlanmasını gerektirir (Steering Committee on National Performance Monitoring of Government Trading Enterprises, 1994, s. 22). Karşılaştırılabilirlik bir amaç, tutarlılık ise bu amaca ulaşmaya yardım eden bir araçtır. Tutarlılık bir işletmenin farklı dönemlerinde ya da farklı işletmelerin aynı dönemlerinde benzer muhasebe politika ve yöntemlerinin kullanılmasını ifade eder. Bilginin karşılaştırılabilir olması için aynı şeyler benzer görünmeli ve farklı şeyler de farklı görünmelidir. Ancak, tutarlılık aşırı yani zorlama yoluyla yapılacak tekdüzellik ile karıştırılmamalıdır. Çünkü, tekdüzeliğe aşırı önem verilmesi farklı şeyleri benzer yaparak karşılaştırılabilirliği azaltabilir. Karşılaştırılabilirliği artırmak için muhasebeciler ne gerçek farklılıkları gizlemeli ne de sahte farklılıklar yaratmalıdır (FASB, 2006, s. 30-31).

TMSK Kavramsal Çerçevesi paragraf 41 ve SPK Tebliği Seri: XI, No: 25 Birinci Kısım madde 27'de bir işletmenin belli bir işlemi veya diğer olayı muhasebeleştirme için uyguladığı muhasebe politikası ihtiyaca uygunluk ve güvenilirlik niteliksel özelliklerini karşılamıyorsa bu muhasebe politikasının aynı şekilde uygulanmasının doğru olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, söz konusu paragraf ve maddede daha uygun ve güvenilir alternatif bir muhasebe politikasının bulunması halinde işletmenin uyguladığı muhasebe politikasını değiştirmemesinin de yanlış olduğu ifade edilmiştir. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, geçerli nedenlerin bulunduğu durumlarda işletmeler uyguladıkları muhasebe politikalarını değiştirebilirler. Ancak, değişikliğin yapıldığı dönem ve önceki dönemlere ait bilginin karşılaştırılabilir olma özelliğine sahip olması için bu değişikliklerin ve bunların parasal etkilerinin finansal tablolara ait açıklayıcı notlarda sunulması yerinde bir uygulama olacaktır.

v) Zamanında Sunulma

Zamanında sunulma ihtiyaca uygun ve güvenilir bilgi ile ilgili bir kısıtlamadır. Zamanında sunulma bilginin kararları etkileme kapasitesini yitirmeden önce karar vericiler tarafından elde edilebilir olmasıdır (FASB, 2006, s. 25). Zorunlu olmayan nedenlerle raporlanmasının geciktirilmesi bilginin ihtiyaca uygunluk özelliğini ortadan kaldırır. Yönetim zamanında raporlama yapmanın faydası ile bilginin güvenilir olması koşulu arasındaki dengeyi sağlamak zorundadır. Bilginin belli bir zamanda raporlanması çoğunlukla işlem ve diğer olayların bütün sonuçlarının ortaya çıkmasından önce olmakta ve bundan da bilginin güvenilirliği etkilenmektedir. Aksi durumda, bütün sonuçların belli olması beklenip ondan sonra raporlama yapılırsa, bilgi oldukça güvenilir olacak ancak bu sonuçların belli olmasından önce karar verenler için pek fazla

bir değeri olmayacaktır. Finansal tablo kullanıcılarının ekonomik karar alma ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanabilmiş olması, bilginin ihtiyaca uygunluğu ve güvenilirliği arasındaki dengeyi sağlamak için kullanılması gereken kriterdir (TMSK Kavramsal Çerçevesi, par. 43; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25, mad. 28).

vi) Fayda ve Maliyet Dengesi

Fayda ve maliyet arasındaki denge bir niteliksel özellik değil her durumda söz konusu olan bir kısıtlamadır. Bilgiden sağlanan fayda bu bilgiyi edinmek için katlanılan maliyetin üzerinde olmalıdır. Ancak, faydaların ve maliyetlerin belirlenmesi çoğunlukla subjektif bir süreçtir. Ayrıca, bilgi elde etme maliyetine bilgiden yararlananların katlanması söz konusu olmayabilir. Bilgi kendisine bilgi sağlanmasından amaçlananlardan farklı kesimlere de faydalı olabilir. Örneğin, borç verenlere ilave bilgi sağlanması işletmenin borçlanma maliyetini azaltabilir. Bu gibi nedenlerle, bütün durumlarda fayda ve maliyet testini uygulamak zordur. Bununla birlikte, başta standart belirleyiciler olmak üzere finansal tabloları hazırlayanların ve kullananların da bu kısıtlamanın farkında olması gerekir (TMSK Kavramsal Çerçevesi, par. 44; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25, mad. 29). Finansal raporlama değerlendirme maliyetleri bir işletmenin doğrudan doğruya maruz kaldığı sadece alışılmış yinelenen maliyetler değildir. Finansal raporlama değerlendirme maliyetleri aynı zamanda ihtiyaca uygun değerlendirme esas ve sistemlerini oluşturma ve belgelendirme maliyetleri, personel eğitim maliyetleri gibi değerlemeye özgü maliyetler ile denetim maliyetleri gibi dolaylı maliyetleri de içerebilir (ICAEW, 2006, s. 36). Farklı değerlendirme esaslarının her biri ayrı bir üstünlüğe sahip olabilir. Bu nedenle, işletmeler dahili finansal raporlama amaçları için hangi değerlendirme esasını uygun ise o değerlendirme esasını kullanabilirler. Ancak, aynı varlık ve borç ile ilgili dahili ve harici finansal raporlamada farklı değerlendirme esaslarının kullanılmasının değerlendirme maliyetini artıracığı bilinmelidir.

Uygulamada niteliksel özellikler arasında bir denge kurmak veya bunları karşılaştırmak çoğu zaman zorunlu olmaktadır. Genellikle istenen, finansal tabloların amacına ulaşması için niteliksel özellikler arasında makul bir denge sağlamaktır. Niteliksel özelliklerin değişik konularda göreceli olarak taşıdığı önemi belirlemek mesleki bilgi gerektiren ve konunun bütün boyutları düşünülerek verilmesi gereken bir karardır (TMSK Kavramsal Çerçevesi, par. 45; SPK Tebliği Seri: XI, No: 25, mad. 30).

Gerek TMSK Kavramsal Çerçevesi gerekse SPK Tebliği Seri: XI, No: 25'de finansal tablolarda sunulan bilgilerin sahip olması gereken ve yukarıda bahsedilen niteliksel özellikler arasında bir üstünlük gözetilmemiştir. Çünkü, bu niteliksel özelliklerin her biri tek başına yeterli olmadığı gibi, bunlar arasında kimi zaman birbirini destekleyen ve kimi zaman da birbirini sınırlayan ilişkiler bulunmaktadır. Örneğin; bilginin tam olmaması o bilginin ihtiyaca uygun olmasını da etkiler. İhtiyaca uygun olan bir bilginin raporlara dahil edilmemesi halinde, sunulan bilgilerin yanlışlığı söz konusu olmasa bile ihtiyaca uygunluk niteliksel özelliği olumsuz yönde etkilenmiş olacaktır. Diğer bir örnek, karşılaştırılabilirliğin artırılması ihtiyaca uygunluk ve güvenilirliği azaltabilir veya ortadan kaldırabilir (Akdoğan ve Aydın, 1987, s. 272, 284, 292). IASB ve FASB'un ortak kavramsal çerçeve geliştirme projesi ile ilgili yukarıda adı geçen Başlangıç Görüş Metninde de söz konusu niteliksel özellikler arasında bir üstünlük gözetilmemiştir. Ancak, bu metinde niteliksel özellikler arasında bir sıralama yapılmıştır. Bu sıralamada öncelik ihtiyaca uygunluğa verilmiştir. Finansal raporlama bilgisinin karara faydalı olabilmesi için öncelikle ihtiyaca uygun bir bilgi olması

gerekir. Çünkü, ihtiyaca uygun olmayan bilginin güvenilir olması bir önem arz etmez. Aynı şekilde, güvenilir olmayan bilginin de karşılaştırılabilir ve anlaşılır olmasının bir önemi olmayacaktır. Bu nedenle, ikinci sıra temsilde doğruluğa ve üçüncü ve son sıra da karşılaştırılabilirlik ve anlaşılabilirliğe verilmiştir (FASB, 2006, s. 32-33).

7. DEĞERLEMEDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Bazı durumlarda değerlendirme yaparken ister istemez yargıda ve tahminde bulunulması gerekmektedir. Yargıda ve tahminde bulunulması da kullanılan değerlendirme esaslarını bazı finansal tablo kalemleri açısından subjektif yapar. Böyle bir durumda kullanılan değerlendirme esası sonucu elde edilen değer varlıkların gerçek değerini göstermemesine neden olmaktadır. Değerleme esaslarını subjektif özelliğe sahip bir değerlendirme esası yapan sorunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir (ICAEW, 2006, s. 15, 20).

i) Ayrıştırılabilir Varlıkların Bulunması: İşletmeler farklı varlıkları bir araya getirmek ve ortak bir şekilde nakit akımı yaratacak olan sinerjiyi ortaya çıkarmak için kurulurlar. İşletmeler varlıkları genellikle ayrı ayrı satın almakla birlikte bu varlıklardan faydayı ortak bir şekilde elde ederler. Eğer varlıklar arasında hiçbir sinerji beklenmiyorsa, varlıkları bir araya getirmenin de yararı olmayacaktır. Aralarında sinerjinin var olduğuna inanılan varlıkların ortak bir şekilde satılmaları halindeki fiyatları genellikle ayrı ayrı satılmaları durumunda ortaya çıkacak olan fiyatlarından daha yüksek olacaktır. Bu da, makul değer ve net gerçekleştirilebilir değer gibi değerlendirme esasları kullanıldığında sorunlar ortaya çıkmasına neden olabilir. Çünkü, bu değerlendirme esaslarında genellikle varlıkların ayrı ayrı elden çıkarılması durumunda gerçekleştirilecek olan tutarları dikkate alınarak varlıkların değerleri belirlenmektedir (ICAEW, 2006, s. 15-16). Dolayısıyla, varlıkların ayrıştırılması sırasında subjektif davranılmış olabilir.

ii) Tahmin Yapılmasının Gerekmesi: Finansal raporlama açısından pek çok varlık ve borcun değerlendirilmesi tahminler yapılmasını gerektirir. Örneğin; varlıkların amortisman tutarlarının hesaplanması amacıyla varlıkların geriye kalan faydalı ömürlerinin tahmin edilmesi ve sabit varlıkların kullanım değerini hesaplamak için gelecekteki nakit akımlarının tahmin edilmesi gibi. Bu tahminlerin ilgili olduğu zaman aralığı ne kadar uzun olursa, tahminler de o kadar daha az kesin ve daha fazla subjektif olacaktır (ICAEW, 2006, s. 17).

iii) Varlıklar ve Dönemler Arasında Dağıtım Yapılmasının Gerekmesi: Finansal raporlama açısından pek çok varlık ve borç ile ilgili değerlendirme işlemi maliyetlerin ve gelirlerin farklı muhasebe dönemlerine (geçmiş ve gelecek dönemler) ve farklı varlıklara dağıtımını gerektirir. Bu dağıtımlar kaçınılmaz biçimde keyfi olarak yapılacak ve dolayısıyla subjektif olacaktır. Örneğin; işletme tarafından ortak bir şekilde satın alınan varlıklar olduğunda satın alma maliyetlerinin satın alınan farklı varlıklar arasında nasıl dağıtılacağı kararı yargıya dayalı bir karardır ve dolayısıyla subjektiflik içerebilir (ICAEW, 2006, s. 17).

iv) İşletme Faaliyetleri İle İlgili Aktif Piyasaların Yokluğu: Finansal raporlamada varlık ve borçların değerlendirilmesinde cari değerler kullanıldığı ve bu değerler aktif piyasalardan elde edildiği zaman değerlendirme sağlıklı olmakta ve objektif bir şekilde teyit edilebilmektedir. Ancak, pek çok ekonomik işlem piyasadaki daha ziyade işletme içinde ortaya çıkar. Dolayısıyla, yarı mamüller gibi işletme içinde üretilen bir mamülün piyasada sürekli olarak oluşan bir fiyatı olmayabilir. Ayrıca, işletmede kullanılmak amacı ile elde tutulan ve genellikle satılmayan varlıklar satıldığında bu varlıkların

değerleri edinildikleri zamandaki değerlerinden ve kullanım değerlerinden çok daha düşük olacaktır. Bunun sebebi de, bu varlıkların büyük ölçüde işletmeye özgü olmasıdır. Başkaları işletmeyi satın almadıkça, bu varlıkların başkaları için sınırlı bir kullanım alanı ve dolayısıyla çok sınırlı bir piyasası olacaktır. Aktif piyasaların eksikliği sadece değerlendirme bilgilerinin güvenilirliği için değil aynı zamanda ihtiyaca uygunluğu için de bir sorundur. Cari değerleri ile değerlendirilen varlıklar ile ilgili argümanlardan biri, bir varlığın piyasa fiyatının varlığın eş değer riski içeren piyasa gelir oranında gelir sağlayacağı beklentisini yansıtan bir denge fiyatı olduğudur. Bu nedenle, cari değerlerin bilinmesi kullanıcıların işletmenin gelecekteki nakit akımlarını tahmin etmesine yardımcı olacaktır. Ancak, bu sadece etkin bir piyasada doğrudur. Piyasa ne kadar az aktif olursa, etkin bir piyasanın özelliklerini taşıması da o kadar az olacaktır. Dolayısıyla, bu tür piyasalarda oluşan piyasa fiyatlarının gelecekteki nakit akımlarının tahmin edilmesinde bilgi verici olma özelliği de o kadar az olmaktadır (ICAEW, 2006, s. 18-19).

Özetle varlıkların ayrıştırılmasının gerekmesi, bazı faaliyetler ile ilgili tahminlerin yapılması, maliyetlerin ve gelirlerin varlıklar ve dönemler arasında dağıtılması ve bazı işletme varlık ve borçları ile ilgili aktif piyasaların yokluğu değerlendirme yaparken ister istemez yargıda ve tahminde bulunulmasını gerektirir. Bu da, değerlendirme esasları kullanılarak yapılacak değerlemelerin subjektif olmasına neden olmaktadır. Subjektiflik ise, finansal raporlama bilgisinin karara faydalı bilgi olma özelliğini zayıflatmakta veya tamamen ortadan kaldırmaktadır.

SONUÇ

Finansal tablolar bir anlamda varlık ve borçlara uygulanan farklı değerlendirme esaslarının sonuçlarını yansıtmaktadır. Bu nedenle, finansal raporlamada kullanılan değerlendirme esasları doğrudan ya da dolaylı olarak hemen hemen herkesi etkiler. Finansal raporlama açısından değerlemenin konusunu işletmeye ait varlık ve borçlar oluşturmakta olup değerlemenin amacı, varlık ve borçların finansal tablolarda yer alacak parasal tutarlarının tespit edilmesi ve dönem kârının ölçülmesidir. Değerleme işlemi iki farklı noktayı içerir. Bunlardan birincisi değerlendirme esasları, diğeri ise değerlerin ifade edildiği ölçü birimidir. Değerleme esasları tarihi maliyet, yerine koyma maliyeti, net gerçekleştirilebilir değer, kullanım değeri, yoksun olma değeri ve makul değer olarak sıralanabilir. Değerlemede değerlerin ifade edildiği ölçü birimi olarak ya para biriminin nominal değeri ya da paranın satın alma gücündeki değişikliklerin dikkate alındığı ölçü birimi kullanılmaktadır. Yukarıda bahsedilen değerlendirme esaslarından bir ya da birkaçı kullanılarak varlık ve borçların değerlerinin belirlenmesi farklı değerlendirme yaklaşımlarının uygulamasını gerektirebilir. Bu yaklaşımlar piyasa yaklaşımı, gelir yaklaşımı ve maliyet yaklaşımından oluşmaktadır.

Günümüzde birçok ülkede varlık ve borçların farklı değerlendirme esaslarına göre değerlemeye tabi tutulduğu karma değerlendirme esasları kullanılmaktadır. Tarihi maliyet hala en çok kullanılan değerlendirme esasıdır. Bununla birlikte, finansal raporlamada genellikle sadece tarihi maliyet esasının kullanıldığı değerlendirme esasından cari değer ile değerlendirme esaslarından birine ve son zamanlarda özellikle makul değerlerin daha çok kullanımına doğru bir gelişme yaşanmaktadır. Finansal raporlamada kullanılan değerlendirme esaslarında ortaya çıkan değişikliklerin nedenleri işletmelerin yeni iş yapma tarzlarının

ortaya çıkması, varlıkların cari değerleri ile tarihi maliyetleri arasında büyük farkların oluşması, tarihi maliyet değerlendirme sonuçlarının hile yapılarak istenildiği şekilde değiştirilebilmesi, evrensel sermaye piyasalarının ortaya çıkması, değerlendirme işlemlerinde istatistikî olasılık teorisinin giderek artan bir şekilde kullanılması ile bilgisayar ve bilgi teknolojisindeki ilerlemeler olarak özetlenebilir.

Finansal tabloların kendilerinden beklenen görevi yerine getirebilmeleri için bu tablolarda sunulan bilgilerin ihtiyaca uygun, güvenilir, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir niteliksel özelliklere sahip olması gerekir. Finansal tablolar varlık ve borçların değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme esaslarının bir sonucu olduğu için varlık ve borçların değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme esaslarının söz konusu niteliksel özelliklere sahip olması gerekir. Dolayısıyla, söz konusu niteliksel özellikler alternatif değerlendirme esasları arasında seçim yaparken değerlendirme kriteri olarak kullanılabilir.

Bazı durumlarda değerlendirme yaparken ister istemez yargıda ve tahminde bulunulması gerekmektedir. Yargıda ve tahminde bulunulması da kullanılan değerlendirme esaslarını bazı finansal tablo kalemleri açısından subjektif yapar. Değerlendirme esaslarını subjektif özelliğe sahip bir değerlendirme esasları yapan sorunlar varlıkların ayrıştırılmasının gerekmesi, bazı faaliyetler ile ilgili tahminlerin yapılması, maliyetlerin ve gelirlerin varlıklar ve dönemler arasında dağıtılması ve bazı işletme varlık ve borçları ile ilgili aktif piyasaların yokluğu olarak sıralanabilir.

Sonuç olarak, finansal raporlamada sadece tarihi maliyet esasının kullanıldığı değerlendirme esasından cari değer ile değerlendirme esaslarından birine ve son zamanlarda özellikle makul değerlerin daha çok kullanımına doğru yaşanan gelişme nedeniyle finansal raporlama açısından değerlendirme konusunun tekrar yoğun bir biçimde gündeme geldiği şu günlerde bu çalışmada incelenen konulara ilave olarak değerlendirme ile ilgili başka konular da muhasebe literatürü tarafından yeniden gözden geçirilebilir veya incelenebilir. Bu konulara örnek olarak değerlendirmede kullanılan değerlendirme esasları ve bu esasların her birinin özellikleri, üstünlük ve zayıf tarafları; muhasebe standartları ve vergi kanunlarına göre varlık ve borçların her birinin hangi değerlendirme esasına göre değerlendirildiği; aynı varlık ve borcun muhasebe standartları ve vergi kanunlarına göre farklı değerlendirme esaslarına göre değerlendirilmesinin ertelenmiş vergi varlıkları ya da ertelenmiş vergi borcu ortaya çıkarıp çıkarmadığı; finansal raporlama açısından değerlendirmenin belirli bir kurala bağlanmasının gerekip gerekmediği ile kurallara bağlanmış değerlendirmenin yararları ve sakıncaları gibi konular verilebilir. Böylece, finansal raporlama açısından değerlendirme konusunda işletmelere, finansal tablo kullanıcılarına, muhasebe standardı belirleme kurumlarına ve vergi otoriteleri gibi kişi veya kurumlara ihtiyaç duydukları güncel bilgiler sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akdoğan N., Aydın H., (1987), Muhasebe Teorileri, Gazi Üniversitesi Yayın No: 98, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın No: 44, Ankara.
- Akdoğan, N., (1997), "Enflasyon Muhasebesi ile Gerçek Kârın Saptanması ve Fazla Vergi Ödenmesinin Önlenmesi", Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı Bülteni, (7): 28-34.
- Akdoğan, N., (2004), Enflasyon Muhasebesi, Kurumsal Yaklaşımlar ve Türkiye Uygulaması, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Andriessen, D.G., (2005), "Value, Valuation and Valorisation", http://www.openinnovatie.nl/downloads/Value_Valuation_and_Vvalorisation.pdf, (22.06.2007).
- Ataman, Ü., (1994), Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları No: 491/724, İstanbul.
- Blois, K., (2004), "Analyzing Exchanges Through the Use of Value Equations", Journal of Business & Industrial Marketing, 19(4): 250-257.
- Campbell, S., (2004), "Ask the Expert: Fair Value Accounting and the FASB", The Financial Journalist, (16), (<http://www.acsondhi.com/press/press0204.html>), (25.05.2004).
- Chisman, N., (2004), The Basis of Measurement in Accounting, <http://www.icaew.com/index.cfm?route=117538>, (23.08.2007).
- Conger, R.F., Hurley, J.D., Lowe, S.P., (2004), How Might the Presentation of Liabilities at Fair Value Have Affected the Reported Results of U.S. Property and Casualty Insurers? Fair Value of P & C Liabilities: Practical Implications, The Casualty Actuarial Society Fair Value Research Project, USA, http://www.actuaries.org/ASTIN/Colloquia/Bergen/Conger_Hurley_Lowe.pdf, (03.09.2007).
- Cooper, S., (2006), "Standard Setters, Measurement Issues and the Relevance of Research: A Commentary", The 2006 Information for Better Markets Conference: Measurement in Financial Reporting", <http://www.icaew.com/index.cfm?route=144600>, (24.08.2007).
- Dickinson, G., Liedtke, P.M., (2004), "Impact of a Fair Value Financial Reporting System on Insurance Companies: A Survey", The Geneva Papers on Risk and Insurance, 29(3): 540-581.
- Falls, L.C., Haas, R.; Tighe, S., (2004), A Comparison of Asset Valuation Methods for Civil Infrastructure, Paper Prepared for Presentation at the Coordinating Pavement and Maintenance Management with Asset Management Session of the 2004 Annual Conference of the Transportation Association of Canada, <http://www.tac-atc.ca/English/pdf/conf2004/cowefalls.pdf>, (23.08.2007).
- FASB (Financial Accounting Standards Board), "Conceptual Framework – Joint Project of the IASB and FASB", Project Update http://www.fasb.org/project/conceptual_framework.shtml, (14.08.2007).
- FASB (Financial Accounting Standards Board), (2006), Conceptual Framework for Financial Reporting: Objective of Financial Reporting and Qualitative

- Characteristics of Decision-Useful Financial Reporting Information, Preliminary Views, Financial Accounting Series No: 1260-001, http://www.fasb.org/draft/pv_conceptual_framework.pdf, (23.08.2007).
- FASB (Financial Accounting Standards Board), SFAS No: 157 Fair Value Measurements, <http://www.fasb.org/pdf/fas157.pdf>, (03.09.2007).
- Ferda Elerman, (2007), "Türk İş Dünyası Şeffaflaşmaya Hazır mı?", http://www.dunyagazetesi.com.tr/news_display.asp?upsale_id=300924&referrer=rss, (23.08.2007).
- FFSC (Farm Financial Standards Council), "Valuation Methods", <http://www.ffsc.org/guidelines/valuation.htm>, (27.02.2007).
- French, N., (1997), "Market Information Management for Better Valuations, Part I – Concepts and Definitions of Price and Worth", *Journal of Property Valuation & Investment*, 15(5): 403-410.
- French, N., (2006), "Value and Worth: Scenario Analysis", *Journal of Property Investment & Finance*, 24(2): 176-179.
- Holzmann, O.J., Robinson, T.R., (2004), "Fair Value Measurements", *The Journal of Corporate Accounting & Finance*, 16(1): 73-75.
- IASB (International Accounting Standards Board) Discussion Paper, (2005), Measurement Bases for Financial Accounting -Measurement on Initial Recognition Prepared by Staff of the Canadian Accounting Standards Board, <http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/E1A542DB-3A19-47AC-B995-FCFA044F3EC/0/MeasurementBasesforFinancialAccountingDPfullversion.pdf>, (03.06.2007).
- ICAEW (The Institute of Chartered Accountants in England & Wales), (2006), Information for Better Markets, Measurement in Financial Reporting, An Initiative from the Institute of Chartered Accountants in England & Wales, <http://www.iasplus.com/uk/0610icaewmeasurement.pdf>, (22.06.2007).
- Jones, J.P., (1999) "Present Value – Based Measurements and Fair Value", *The CPA Journal*, <http://www.nysscpa.org/cpajournal/1999/1099/Features/F281099.HTM>, (03.09.2007).
- Karyağdı, N., (1998), TTK, SPK ve GVK Kapsamında Kâr Dağıtımı, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, Ankara.
- Kraft, P., (2005), "Fair Value Methodologies", *Journal of Investment Compliance*, 6(1): 16-22.
- Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Sıra No: 1, 26.12.1992 Tarih ve 21447 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete.
- NACUBO (National Association of College and University Business Officers), "Valuation Methods", <http://www.nacubo.org/x746.xml?ss=pf>, (27.02.2007).
- Öksüz, F., (1996), "TMS - 2 – Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama", Yayını Hazırlayan: İzmir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu 1, İzmir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayını, İzmir.
- Özkan, G., (1995), "Değerleme Yöntemleri", *Mali Hukuk Dergisi*, (57): 7-15.
- Saito, S., (2002), "Concepts of Income and Valuation of Assets: Theoretical Ground for Mark-to-Market Accounting and Realization Basis", http://www.asb.or.jp/html_e/fasf/r_reportno01.pdf, (23.08.2007).

- Salvary, S. C. V., (1997), "On Financial Accounting Measurement: A Reconsideration of SFAC 5 by the FASB is Needed", *Journal of Applied Business Research*, 13(3): 89-103.
- SPK (Sermaye Piyasası Kurulu), (2006), "Değerleme Standartları Hakkında Tebliğ", http://3d.com.tr/haber_detay.asp?yazi_id=55&yazi_tip=haberler, (23.08.2007).
- SPK (Sermaye Piyasası Kurulu), Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ Seri: XI, No: 25, 15.11.2003 Tarih ve 25290 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete.
- SPK (Sermaye Piyasası Kurulu), Sermaye Piyasasında Uluslararası Değerleme Standartları Hakkında Tebliğ, Seri: VIII, No: 45, 06.03.2006 Tarih ve 26100 Sayılı Resmi Gazete.
- Steering Committee on National Performance Monitoring of Government Trading Enterprises, (1994), *Using Current Valuation Methods, Guidelines on Accounting Policy for Current Valuation of Assets of Government Trading Enterprises, Commonwealth of Australia, State and Territory Governments*, <http://www.pc.gov.au/ic/research/perfmon/deprival/deprival.pdf>, (03.09.2007).
- TMSK (Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu), *Finansal Tabloların Hazırlanma ve Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ Sıra No: 1*, 16.01.2005 Tarih ve 25702 Sayılı Resmi Gazete.
- Tokay, H.; Deran, A.; Aktaş, R., (2005), "Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi", XXIV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu: *Muhasebe Ortamında Güncel Gelişmeler ve Muhasebe Eğitimine Etkileri*, Hazırlayan: Recep Şener, Yavuz Çiftçi ve Aytekin Fırat, Muğla: Muğla Üniversitesi Basımevi, <http://www.mu.edu.tr/departments/iibf/tmes24/kitap/1-1.pdf>, (03.09.2007).
- Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, <http://www.kgm.adalet.gov.tr/ttktasarisi.htm>, (03.09.2007).
- Vergi Usul Kanunu, <http://www.istanbulsmmmmodasi.org.tr/html.asp?id=3288>, (06.03.2007).

